

Slotpleidooi Milieudéfensie c.s.

12 april 2024

Edelgrootachtbaar college,

Allereerst wil ik uw Hof danken voor de ruime mogelijkheden die u alle partijen geboden hebt om hun stellingen goed te kunnen motiveren en toe te lichten. Er zullen niet veel civiele zaken zijn waarvoor vier zittingsdagen worden uitgetrokken. Milieudéfensie, de Waddenvereniging, Greenpeace Nederland, Fossilvrij Nederland, BothENDS, alsook hun achterban en de jongeren van Milieudéfensie JONG, zijn uw Hof buitengewoon erkentelijk voor de door u geboden tijd en aandacht.

Milieudéfensie c.s. meent dat zij met al hetgeen dat zij in dit hoger beroep heeft gesteld en onderbouwd, duidelijk heeft gemaakt dat de rechtbank Den Haag een juist en goed gemotiveerd Vonnis heeft gewezen. Het is een Vonnis dat lof en bekrachtiging verdient. Het is een Vonnis dat laat zien dat Shell een belangrijke veroorzaker is van het klimaatprobleem en dat Shell daarom ook een grote verantwoordelijkheid draagt om het klimaatprobleem te helpen beperken in zijn ernst en omvang.

De rechtbank heeft een Vonnis gewezen dat wereldnieuws is geworden, reden waarom de wereld, en zeker de internationale juridische gemeenschap, dit hoger beroep op de voet volgt.

De advocaten- en juristengemeenschap is over het algemeen afwachtend als er een baanbrekend Vonnis in eerste aanleg wordt gewezen. Men wil eerst zien hoe de hogere rechter erover oordeelt. Zo ging het met de Urgenda-zaak en zo gaat het ook met deze zaak tegen Shell.

We weten dat vele advocaten en bedrijfsjuristen in binnen- en buitenland eerst eens willen zien wat uw Hof in deze zaak oordeelt, voordat men bereid is werkelijk te internaliseren dat van grote bedrijven zoals Shell het nemen van verantwoordelijkheid geëist kan worden in het oplossen van het klimaatprobleem. Onze verwachting is dan ook dat in geval van bekrachtiging van het Vonnis, niet alleen Shell in de actiestand zal schieten, maar dat ook veel andere bedrijven pro-actiever aan de slag zullen gaan met het nemen van verantwoordelijkheid voor het oplossen van het klimaatprobleem. Bekrachtiging van het Vonnis zal daarom een vliegwieleffect hebben dat ook anderen aanzet om het beter te gaan doen.

Het is in deze procedure duidelijk geworden dat Shell zonder rechterlijk bevel haar klimaatverantwoordelijkheid niet zal nemen. Ook veel andere bedrijven zullen het klimaatprobleem zoveel mogelijk negeren als er geen juridische druk ontstaat om het grote mensenrechtelijke probleem van klimaatverandering serieus te nemen.

We hebben in deze zaak met de procesopstelling van Shell een goed voorbeeld gekregen van hoe in het bedrijfsleven gedacht en gehandeld wordt. De aflaten die gebruikt worden om geen klimaatverantwoordelijkheid te nemen, zijn legio gebleken. Het komt er op neer dat het aan alles en iedereen in de samenleving is om de noodzakelijke verandering te bewerkstelligen, maar niet aan het bedrijfsleven. En als anderen in de samenleving dan verandering willen, dan worden ze door het bedrijfsleven in die veranderingspogingen tegengewerkt. De vele manieren waarop die tegenwerking wordt gecreëerd en zelfs georganiseerd hebben we allemaal benoemd en onderbouwd in deze zaak.

Shell heeft er bijna als geen ander bedrijf in de wereld een ware kunst van gemaakt om de politiek en het publiek te beïnvloeden en om zodoende de klimaataanpak en energietransitie tegen te werken en te vertragen. Zowel via haar investeringen en de daarmee verbonden lock-in, als via de vele andere wijzen van beïnvloeding waarvan zij zich bedient.

Shell heeft mede daardoor de afgelopen decennia samen met de olie- en gasindustrie het politieke en publieke narratief bepaald en in dat narratief zijn we collectief gaan geloven. Dat narratief is dat het klimaatprobleem de schuld van de burger is, dat het de politiek is die het moet oplossen, dat bedrijven geen invloed hebben, dat de klimaataanpak ten koste gaat van de energieveiligheid en de betaalbaarheid van energie, dat het economisch destructief zou zijn en meer van dit soort oneliners. Het zijn allemaal stellingen die aantoonbaar niet kloppen maar je moet er wel eerst het nodige voor weten om dat te kunnen zien. Omdat de meesten van ons niet de tijd en de middelen hebben om de onjuistheid van de publieke stellingen van Shell en de industrie te weerleggen, is het Shell en de industrie gelukt om het klimaatprobleem in de afgelopen decennia te verergeren en daarvoor elke verantwoordelijkheid te ontvluchten.

Het historisch gevoerde klimaatonvriendelijke beleid van Shell is met het Vonnis niet meer te voorkomen, maar de toekomstige gedragingen van Shell kunnen met een bekrachtiging van het Vonnis gelukkig alsnog in de goede richting worden gestuurd. Daar is anno 2024 ook meer behoefte aan dan ooit, gelet op de houding van Shell sinds het Vonnis van 2021. Die houding is er een van voorzetting van het verder verergeren van het klimaatprobleem en het blijven zoeken naar wegen om vooral maar geen verantwoordelijkheid te nemen.

De houding en het feit dat Shell niet uit zichzelf de nodige stappen zal nemen wordt weerspiegeld in het klimaatbeleid van Shell. Niet voor niks zien we consequent de disclaimers bij Shell's aankondigingen en ambities die duidelijk maken dat Shell nog alle kanten op kan gaan. Het feit dat Shell een paar weken geleden haar klimaatambities afzwakte is het levende bewijs van Shell's opstelling. Het is in deze procedure meer dan duidelijk geworden dat het klimaatbeleid van Shell mijlenver afstaat van wat er echt nodig is.

Wij durven de stelling aan dat niemand in de wereld zo goed is voorgelicht als uw Hof als het gaat om het vellen van een oordeel over de klimaatverantwoordelijkheid van Shell. U heeft zowel van Shell, M&M en Milieudefensie c.s. vele honderden pagina's aan motiveringen gekregen en vele duizenden pagina's aan bewijsmateriaal. Alle relevante aspecten om tot een goed gewogen oordeel te komen zijn besproken en behandeld. Hopelijk zijn alle restvragen van uw Hof vandaag ook beantwoord. Partijen en de wereld kijken nu met u mee en gaan spannende maanden tegemoet in afwachting van uw oordeel. Wat de uitspraak ook wordt, hij zal van grote invloed zijn op de verdere aanpak van klimaatverandering en de wereldwijde energietransitie en de rol van bedrijven daarin.

Ik wil afsluiten met u nog het volgende mee te geven. Ik neem u mee naar december 2020, het openingspleidooi in eerste aanleg. Waar ik het volgende zei: *"we gaan het laatste decennium in waarin gevaarlijke klimaatverandering nog voorkomen kan worden. Als in het komende decennium de emissies niet drastisch worden teruggebracht, dan is het een gelopen race."* Inmiddels zijn we 3,5 jaar verder en Shell gedraagt zich nog even onverantwoord. We hebben nog zo'n 7 jaar. Dat zijn bepalende jaren waarin we een inhaalslag moeten gaan maken om in de race te blijven.

De harde waarheid is dat we al diep in het cruciale decennium zitten en dat het tijd is voor grote stappen. We weten wat er nodig is en we weten dat het antwoord op de grootste gevaren van klimaatverandering anders is dan wat Shell beweerd. De wetenschap, de wereldgemeenschap en de belangrijkste instituten zijn het er allemaal over eens: we moeten af van fossiele brandstoffen en we moeten de wereldwijde uitstoot dit decennium drastisch verminderen.

Om de recente woorden van de president van Colombia tijdens de laatste VN-klimaattop aan te halen: *"Vandaag staan we voor een immense confrontatie tussen fossiel kapitaal en mensenlevens. En we moeten een kant kiezen. Ieder mens weet dat we voor het leven moeten kiezen. Ik twijfel er niet aan welke positie ik moet innemen: tussen fossiel kapitaal en leven kiezen wij de kant van het leven."*

Er is een duidelijke weg vooruit om het leven te beschermen. Die weg dient ook Shell te bewandelen. Het is evident dat de wereldwijde uitstoot met 45% moet zijn verminderd in 2030 om de opwarming van de aarde met 1,5 graden nog in zicht te houden. Shell is één van de meest invloedrijke en kapitaalkrachtige bedrijven ter wereld. Van Shell kan daarom minimaal de mondiaal gemiddelde inspanning worden verwacht. Het is in deze procedure duidelijk geworden dat dit voor Shell niet te bezwaarlijk is en dat zowel Shell als de wereld het Vonnis aankunnen.

In 2020 vroeg ik de rechtbank het volgende: *"Als uw rechtbank met toepassing van het recht nu niet ingrijpt, wie dan wel? En als uw rechtbank nu niet zou willen ingrijpen, wanneer dan wel?"*

Dezelfde vraag leg ik nu namens Milieudefensie c.s. ook bij uw Hof neer.